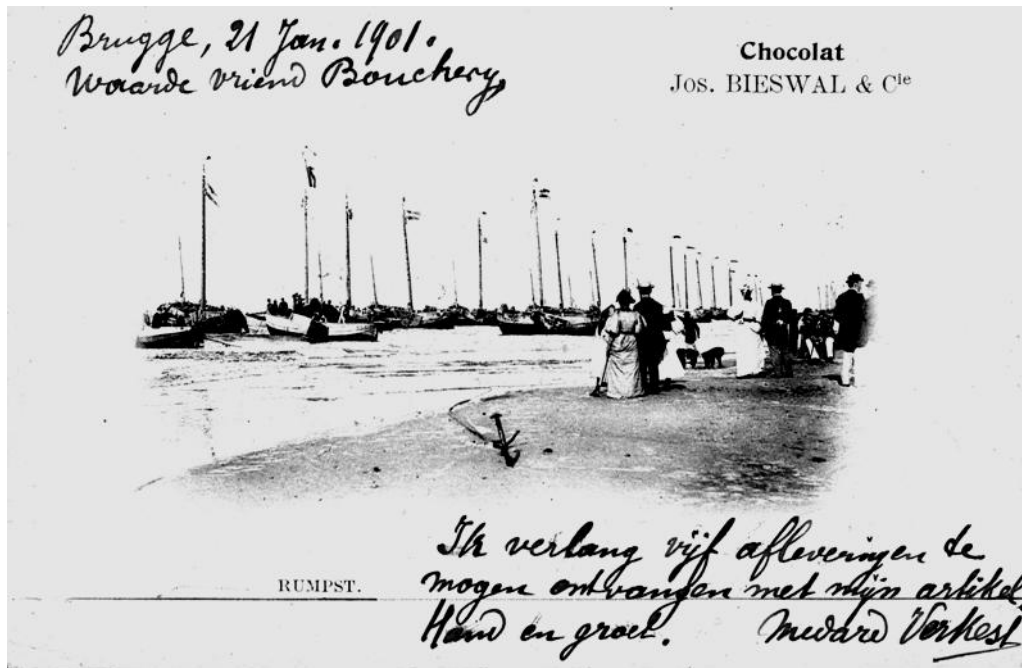

DE SINT-PIETERSPROCESSIE EN DE SINT-PIETERSPENNING TE RUMST IN 1899

Rumst telde tot aan de Eerste Wereldoorlog heel wat vissers onder haar bevolking en dit reeds meerdere eeuwen. De kerk van de gemeente was daarom ook toegewijd aan Sint-Pieter, patroonheilige van de vissers. De Sint-Pietersprocessie en de Sint-Pieterspenning waren dan ook twee gebruiken die in Rumst jaarlijks wekerende gebeurtenissen waren.

De Sint-Pietersprocessie

Rumsta is in het bezit van een oude prentbriefkaart uit 1899 die in 1902 verstuurd werd vanuit Roubaix in Frankrijk naar Arras. Op de prentkaart ziet men versierde vissersboten op de Rupel aangemeerd aan de overzijde van Rumst. Deze opname is gemaakt tijdens de Sint-Pietersprocessie aan het veer, waar toen nog een plage (zandplaat) was. Men merkt dat voor deze gelegenheid de Rumstenaars op hun paasbest gekleed waren, in pure belle époque stijl. Deze merkwaardige Sint-Pietersprocessie had vroeger elk jaar rond tien juli plaats. Het eigenlijke feest van Sint-Pieter en

Postkaart 1899 (Archief Rumesta)

Sint-Paulus is op 29 juni. Beide heiligen stierven na foltering op dezelfde dag in het jaar 62, tijdens het bewind van keizer Nero. Petrus, die bisschop van Rome was, werd gekruisigd met het hoofd omlaag, omdat hij zichzelf niet waardig achtte op dezelfde manier te sterven als Jezus. Paulus werd met het zwaard gedood op de Via Ostia, volgens de overlevering op hetzelfde uur als Sint-Petrus. In de folklore is echter over het algemeen alleen sprake van Sint-Pieter en dan ook slechts in steden en

dorpen langs de kust of rivieren, ook al kan men beide heiligen ook in vast verband aantreffen als patroon van de vissers. De heilige Petrus heette oorspronkelijk Simeon of Simon, maar van Jezus kreeg hij de naam Petrus, wat de Griekse weergave is van het Aramese Kefas, wat rots betekent. Petrus en zijn broer, de apostel Andreas, waren beroepshalve vissers. De heilige Petrus is daarom de patroon van de vissers, vishandelaars, visverkopers, schippers en nettenmakers en wordt aanroepen voor het vinden van vermiste schipbreukelingen.

De dag van de processie haalde de vissersgilde van Rumst het Sint-Pietersbeeld uit de kerk en bracht het in processie tot aan het veer, waar een kleine vloot van kleurig versierde vissersbootjes lag. Ze namen het beeld aan boord van een vaartuig en lieten het daarna als bij toeval in het water zakken. Ze roeiden een leg ter ere van Sint-Pieter. Wie erin slaagde het beeld van de heilige patroon in zijn netten te vangen was voor één jaar de nieuwe deken van de vissersgilde. In hun netten waren enkele symbolische vissen gebonden om de indruk te geven van een wonderbare visvangst. Een gedeelte van de echte vissen die tijdens het ritueel werden gevangen werden per opbod verkocht en de opbrengst ging integraal naar de gildebroeders. Zodra het beeld van de heilige Petrus was opgehaald vaarden de vissers terug naar Rumst om hun wonderbare visvangst aan de pastoor en hoogwaardigheidbekleders van het dorp ten geschenke aan te bieden. Aan het drinkgeld dat de vissers in ruil kregen, hielden ze een vrolijke avond in de herbergen over. Het hoeft geen betoog dat er 's anderendaags weinig van vissen in huis kwam daar de vissers bijna allen een flink stuk in hun kraag hadden.

De Sint-Pieterspenning

Op de vooravond van het feest van de heilige Petrus deed de pastoor een omhaling in Rumst voor de Sint-Pieterspenning. De kinderen trokken dan zingend langs de huizen om wat lekkernij af te bedelen. Ze zongen dan,

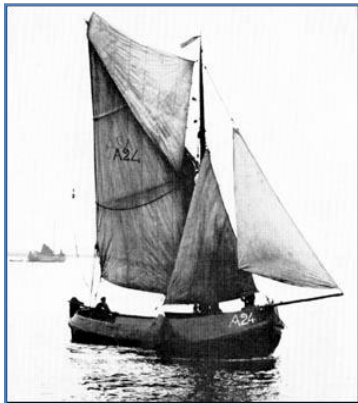
Nen cent veur Sinte Pieter,
 Nen cent veur Sinte Pol,
 Wilde mij niks geve,
 Kruipt dan in aa hol !!!!

De Sint-Pieterspenning vindt zijn oorsprong in het bijbels verhaal over het wonder van de cijnspenning. In Kafarnaüm (plaats aan het meer van Tiberias en volgens het Nieuwe Testament de woonplaats van Jezus Christus) vroegen belastingontvangers of tollenaars aan Petrus naar de eventueel door zijn rabbi (Jezus) verschuldigde tempelbelasting van één didrachme. Sommige rabbi's maakten aanspraak op vrijstelling van de verschuldigde tempelbelasting. Jezus echter onttrok zich niet aan zijn belastingplicht. Hij liet Petrus door middel van een wonder één stater vinden, die de waarde heeft van vier drachmen ofwel twee didrachmen. Met de stater kon dan voor Jezus én Petrus de verschuldigde tempelbelasting worden betaald. De Sint-Pieterspenning, *denarius Sancti Petri* in het Latijn, is

eigenlijk een jaarlijkse vrijwillige gift van gelovigen aan de Kerk. Het aloude maar afgeschafte gebruik van de Sint-Pieterspenning werd heringevoerd in 1860 door paus Pius IX na de nederlagen van het pauselijke leger tegen het Italiaanse leger in Castelfidardo op 18 september 1860. Het werd toen duidelijk dat er veel geld nodig was voor een leger dat de Pauselijke Staten kon verdedigen tegen Italiaanse aanspraken op Pauselijk grondgebied.

Visserij in Rumst

De eerste schriftelijke bewijzen van de beroepsvisserij te Rumst dateren uit de zeventiende eeuw. Tussen 3 en 19 augustus 1610 liep er een proces tussen die (sic) van Rumst en Ruisbroek aangaande het visrecht op de Rupel. In het jaar 1649 was de markiezin de Saint-Martin te Rumst en visser Adriaen Paternoster leverde de vis voor deze gelegenheid. Hij vervoerde de adellijke dame met zijn emer naar Willebroek. De emer is het oudste bekende scheepstype voor de beroepsvisserij in de

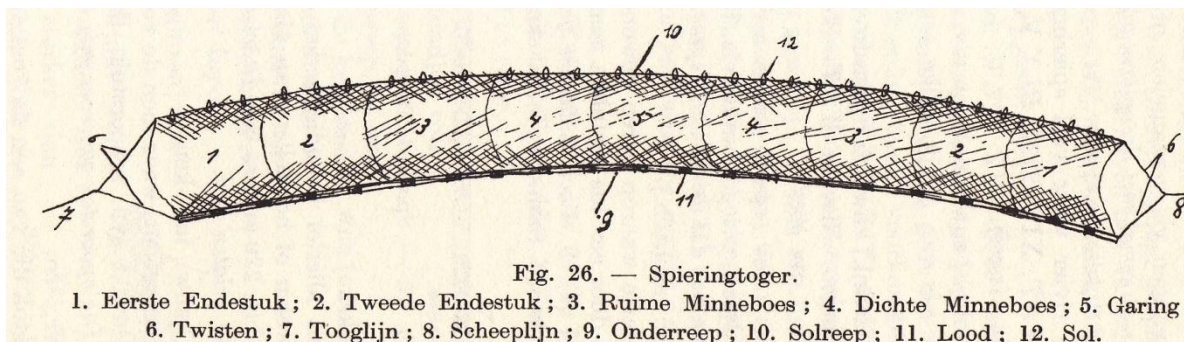

binnenwateren. Het is een vissersboot die aan de voor- en achterzijde op een lange spits uitloopt, in regel meestal zonder zeilen, die men roeiend voortbewoog. In een later stadium in de Rumstse visserijgeschiedenis, vaarden onze vissers met een Brabander van het type Antwerpse knots.

Dit vaartuig had een ronde voor- en achtersteven en werd door de vissers vooral gebruikt om op de Beneden-Schelde te vissen, stroomafwaarts van Antwerpen tot over de Nederlandse grens, waar ze in het nauw van Bath meermaals werden geteisterd door stormen

De knots (Archief Rumesta)

en schier ondoordringbare mistgordijnen. De vissers vertrokken gewoonlijk op maandagochtend om dan de zaterdagmiddag terug te keren naar hun thuishaven te Rumst. Voorbij de Nederlandse grens werd zeevis, maar vooral riviervis zoals paling en bot gevangen. De vangst werd dan levend bewaard in een bun (watergevuld compartiment van het schip). Wie echter korter bij huis bleef vissen vaarde met een battel, een vaartuig dat vooral door Rumstenaars gebruikt werd. De battel was een klein bootje dat maar net boven de waterlijn uitstak. Met een battel werd vooral gevestig op de Rupel en de Nete, voor de vangst van paling, bot en witvis. Men viste gewoonlijk met de jager, een sleepnet dat te Rumst een zaantje werd genoemd. Rond de vastentijd werd er gevestig met de spieringtoeger, een lang visnet dat dwars over de Rupel werd gespannen. Zelfs vanuit Mariekerke kwamen vissers de Rupel opgevaren om spiering te vangen.

De Spieringtoger (Fotoarchief Rumesta)

Spiering (*Osmerus eperlanus*) behoort tot de familie van de spieringen (*Osmeridae*). De spiering wordt ook wel komkommervisje genoemd. Hij is een echte scholennis die voorkomt in zowel zoet als zout water. Voor de voortplanting trekt de spiering in scholen de rivieren op.

Rond die periode (februari-begin maart), bij de eerste donderslag zegden de vissers, wordt het meivissen geboren. De meivis of fint is een grote soort haring die de rivier optrok om te paaien. De meivis is bij uitstek het Scheldesymbool van vruchtbaarheid vermits destijds en dit tot even na Wereldoorlog I, tijdens de eerste meivisnacht de meivis massaal in machtige scholen uit de Noordzee de

Spiering of Osmerus eperlanus (Fotoarchief Rumesta)

Schelde kwam ingezwommen tot zelfs hier in Rumst aan de oorsprong van de Rupel. Den Boere van Zoontjes, een oude visser uit Rumst, vertelde dat zijn grootvader Verschaeren eens tweeduizend meivissen ving op twee dagen. Tijdens de meivisvangst werd er samengewerkt met meerdere boten. Er werden ook palingkorven geplaatst om paling te vangen die afzakte van de Boven-Nete naar de Rupel. De palingkorven werden geaasd met mosselen en regenwormen. Een korf was van wilgentenen gevlochten en voorzien van aas op de bodem van de rivier neergelaten. Verscheidene korven werden met lijnen verbonden en met stenen verzwaard.

In 1899 ving visser Peerke Claes een gigantische steur op de Rupel met zijn kruisnet. De steur was zo groot, dat men hem naar een plaatselijke beenhouwer bracht om hem uit te kappen (verdelen). Na de

Eerste Wereldoorlog ging het aanzienlijk bergaf met de visserij. De waterkwaliteit ging toen spectaculair achteruit door het afvalwater dat vanuit Brussel werd meegevoerd door de Zenne en zodoende door de Dijle ook het Rupelwater sterk vervuilde.

Rudy Schaerlaecken en Peter Van Hoorenbeeck

Geraadpleegde werken.

- Van Beylen J. (1999) *De Antwerpse knots en de Vlaamse garnalenvisserij op de Schelde in Vlaanderen en Zeeland*. Van Wijnen.
- Van der Linden S. (1999). *De Heiligen; levens, kalender, patronaten, iconografie*. Contact.
- Ver Elst A. (s.d.) *Folkloristische Tijdspiegel voor België*. Mertens.
- Vermeulen L. *Schepengriffie Rumst*. Rumesta.
- Maerevoet L. (1961) *Bijdrage tot de studie van de woordenschat van de Scheldevisserij te Mariekerke*.
- Switsers A. *Sint-Pietersprocessie*. Opgemaakt naar gegevens van wijlen Herman Marckx.
- Swenden K. (2010) Beknopte recensie van de woordenschat van de Scheldevisserij te Mariekerke van Maerevoet L. *In liber amicorum Karel Swenden*. Rumesta.